

Nr 542

Av herr Christenson i Malmö m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 97, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 21 december 1945 (nr 823) om nöjesskatt, m. m.

I propositionen nr 97 föreslås vissa provisoriska lättnader för filmproduktion och biografväsende. Producentbidraget till den svenska filmproduktionen föreslås höjt för svartvit film från 20 till 30 procent och för färgfilm från 35 till 45 procent av den staten tillkommande nöjesskatten vid visning av svensk film. Biografnöjesskatten bör, föreslås det, samtidigt sänkas med 4 procent från 38 till 34 procent.

Vid 1948 års riksdag genomfördes skärpningar av nöjesskatten på biograf-föreställningar. Denna skatt bestämdes då till 30 procent av den del av priset som inte översteg en krona (förut 15 procent) och till 45 procent av återstoden (förut 30 procent).

Film- och biografväsendet protesterade mot beslutet, och ett svenskt filmstoppshot förelåg, vilket föranledde nya beslut av statsmakterna, och de svenska filmproducenterna erhöll en återbäring av statens andel av nöjesskatten av biograf-föreställning vid vilken i Sverige producerad film visats. Det har emellertid rätt oro och irritation inom branschen alltsedan biografskatten höjdes 1948, och sedan 1950 har fyra statliga utredningar sysslat med filmstödet och biografnöjesskatten. Från utredningarnas sida har olika alternativ föreslagits för att lösa frågan, men fortfarande är problemkomplexet olöst.

1954 års nöjesskatteutredning föreslog bl. a. i sitt betänkande, som avlämnades 1956, att biografskatten skulle utgå efter en skattesats av 35 procent och att producentstödet åt svensk filmproduktion torde ersättas med det s. k. producentandelssystemet. Departementschefen följde inte utredningens förslag, men i proposition till 1957 års riksdag föreslogs, att den progressiva skatteskalen ersattes med en proportionell skattesats av 38 procent.

Det bör uppmärksammas, att medan biografnöjesskatten föreslås i propositionen skola utgå med 34 procent är nöjesskatten för cirkus-, marknads- och tivolinöjen och liknande 15 procent av intäkterna. För teater, musikunderhållning och uppvisning i konstnärlig dans utgår ej någon skatt. Enligt propositionen befrias även revyer från nöjesskatt. Dessa olikheter i den skattemässiga behandlingen mellan olika delar av nöjesindustrierna kan inte anses rättvist eller sakligt grundade.

Den svenska filmproduktionsapparaten har byggts upp kontinuerligt under

åtskilliga decennier och är i besittning av resurser, som står på en hög nivå i fråga om såväl teknik som konstnärlighet. Den svenska filmens höga standard har i många sammanhang och särskilt under de senaste åren vunnit internationella erkännanden. Sverige torde räknas till de främsta länderna, när det gäller rationellt ordnad produktion av konstnärligt högklassig film. Men de ekonomiska villkoren för den svenska filmproduktionen är, såsom allmänt omvittnats, för närvarande inte tillfredsställande.

Tidigare har under många år cirka 35 svenska spelfilmer producerats årligen. 1957 års filmstödutredning utgick från att en svensk långfilmsproduktion av ett 30-tal filmer per år ungefär svarar mot de förutsättningar som finns vid bibehållen andel för den svenska filmen i den totala besöksfrekvensen. Enligt nyligen publicerade uppgifter torde ej mer än omkring hälften av dessa antal filmer vara planerade för produktion under detta år.

Besöksfrekvensen på biograferna har under 1950-talet fram till och med år 1956 visat uppgång, men år 1957 inträdde en markant frekvensminskning. Av filmstödutredningen framgår, att besöksfrekvensen i 10 redovisade större städer sistnämnda år påtagligt minskats.

Filmstödutredningen ansåg sig icke kunna bedöma i vilken utsträckning televisionens utbredning medverkat till nedgången i besöksfrekvensen under år 1957 och 1958. Det måste emellertid uppmärksammas, att frekvensminskningen i fråga om biografbesök i första hand framträtt i de områden, där televisionssändningen utbyggts och till synes i takt med utbyggnaden. Den av Sveriges biografägareförbund lämnade och i propositionen redovisade upplysningen, att besöksfrekvensen i Stockholm under januari enligt preliminära siffror nedgått med 11,9 procent i jämförelse med januari 1958, ger ett starkt belägg för sambandet med televisionens utbredning. Av Sveriges biografägareförbunds remissyttrande framgår vidare, att nedgången i besöksfrekvensen i Stockholm för januari 1959 jämfört med januari 1956 var 30,1 procent. Det synes oss uppenbart, att denna utveckling kommer att fortsätta i takt med televisionsapparatbeståndets ökning. Utan tvivel kommer utvecklingen att bli densamma även i övriga delar av landet i samma mån som televisionssändarnätet utbygges. Bedömningar rörande frekvensutvecklingen i fråga om biografbesöken i olika delar av landet ger redan belägg härför.

Av de i propositionen anförda siffrorna framgår bl. a. att antalet licenser för televisionsapparater ökat betydligt snabbare än som beräknats. Den vid propositionens framläggande senast tillgängliga siffran, som avsåg den 4 mars 1959, visade ett licensantal i landet av 333 176. Redan en månad senare, eller den 4 april, har enligt uppgift från telestyrelsen licensantalet stigit ytterligare till 369 469. Dessa nya siffror synes alltså ge vid handen, att televisionsapparatbeståndet ökat mycket snabbare än som förutsågs så sent som när propositionen gavs för några veckor sedan.

Till följd härav måste man sålunda räkna med en ytterligare snabb nedgång

i biografbesöksfrekvensen och därmed också ytterligare försämring av de ekonomiska förutsättningarna för filmbranschen. Det framstår härvid tydligt, att man då också måste räkna med ett minskat åskådarantal per film.

Propositionen ger vid handen, att utvecklingen inom filmbranschen under det närmaste året kommer att följas med stor uppmärksamhet av statsmakterna. Enligt vår uppfattning är det viktigt att så sker, eftersom den inledda utvecklingen ger skäl till allvarliga farhågor för den svenska filmens framtid, även om skattelättnader vidtages. Konkurrensen från televisionen kommer otvivelaktigt att under de närmaste åren medföra stora ekonomiska svårigheter för filmproduktion och biografväsende. Det synes oss visserligen stå klart, att den svenska filmproduktionsapparaten borde kunna tillvaratagas för utarbetande av program för televisionens behov. Så har skett i flera andra länder. I Hollywood torde numera ca 70 procent av filmateljéernas produktionsresurser utnyttjas för produktion av televisionsprogram. I det aktuella läget synes emellertid sådana möjligheter inte öppnats för den svenska filmproduktionsapparaten.

1957 års filmstödutredning, med överdirektör H. Almeby som utredningsman, har varit föremål för en synnerligen kritisk remissbehandling. Såsom i propositionen redovisas har remissinstanserna i regel velat gå längre i fråga om lättnader för filmbranschen än vad filmstödutredningen förordat. I ett avsnitt av utredningen föreslås att ett särskilt organ skulle handha de administrativa uppgifterna. I en särskild förordning föreslås att bidrag utgår med 11 procent av statens andel i nöjesskatten. Utredningsmannen föreslår följande: »För administration och fördelning av stödmedlen föreslås, att ett särskilt bolag bildas. Kungl. Maj:t skall godkänna bolagsordning och ändringar i denna. Ordföranden i bolagets styrelse och suppleant för denne bör utses av Kungl. Maj:t. Särskilt kontrakt mellan staten och bolaget bör finnas, innehållande föreskrifter om förvaltningen m. m.» Denna metod med ett förvaltningsbolag skulle otvivelaktigt leda till en väsentlig fördyring av administrationen och permanent statligt filmstöd.

En förenkling av fördelning av biografskatten bör åstadkommas, vilket också är önskvärt ur statlig besparingssynpunkt. Det sker lämpligast genom att biografskatten sänkes till en rimlig nivå i jämförelse med nöjesskatteuttaget i övrigt, och att stödåtgärder åt filmproduktionen successivt avvecklas. En etappvis sänkning av biografskatten med hänsyn till televisionens utveckling föreslogs i en motion vid 1957 års riksdag.

I t. ex. TCO:s remissvar har liknande synpunkter framkommit. I organisationens yttrande heter det bl. a.:

»Även om stödet i fortsättningen kan sägas ha karaktären av skatteåterbäring, kommer det i längden med all sannolikhet att få samma konsekvenser som vid ett subventionsförfarande. TCO är av den uppfattningen, att man endast i speciella undantagsfall bör tillgripa direkta subventioner för att stödja

en näringsgren. Erfarenheterna från andra delar av vårt näringsliv, till vilka det allmänna bidragit med subventioner, manar ej till efterföljd. Faran för negativa återverkningar på bl. a. rationaliseringstakten till följd av en subventionspolitik är uppenbar. Dessutom kan det ej vara rimligt, att man skall tvingas införa ett permanent stöd åt den svenska filmproduktionen, bl. a. av den anledningen att man vid ett tidigare tillfälle genomfört en väsentlig höjning av biografnöjesskatten. Enligt TCO:s mening bör frågan i stället radikalt omprövas i syfte att skapa sådana betingelser för den svenska filmproduktionen, att den i likhet med andra näringsgrenar göres självbärande. TCO är av den uppfattningen, att problemet i första hand skall bedömas som en beskattningsfråga.»

Behovet av stödåtgärder i syfte att premiera en ur allmän synpunkt önskvärd filmproduktion synes dock komma att kvarstå. Denna bör emellertid bedömas helt fristående från nöjesskattefrågan som sådan. Nya vägar torde sökas för stöd åt svensk filmproduktion och svensk kvalitetsfilm. Det har allmänt erkänts, att film har ett stort kulturellt värde. Filmen bör således betraktas på samma sätt som motsvarande frågor av kulturell och liknande art inom andra områden. Staten har ett organ, lotterimedelsfonden, som stödjer kulturell verksamhet. Statens inkomster av lotterimedel beräknas till 115 miljoner kronor och endast 21,9 miljoner anvisas till kulturella ändamål. Från lotterimedelsfonden kan enligt statsmakternas beslut hälften ur denna fond användas för allmännyttiga ändamål. Ett enkelt och praktiskt sätt vore att få filmstödet åt svensk filmproduktion hänvisat till lotterimedelsfonden. Det är uppenbart att anslaget i sådant fall måste höjas. Kungl. Maj:t bör enligt min mening pröva möjligheterna för sådan ändring av reglerna för bidrag från lotterimedelsfonden att bidrag till svensk filmproduktion kan lämnas. Förslag härom bör kunna föreläggas nästa års riksdag, då sådan bidragsgivning skulle kunna lämnas från och med budgetåret 1960/61.

Filmen användes i stor utsträckning i upplysningens och undervisningens tjänst. Att särskilda statliga bidrag bör utgå till konstnärligt högtstående film är helt naturligt.

Med stöd av vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 97 måtte besluta

dels att nöjesskatteförordningen 7 § må få följande lydelse:

»Nøjesskatten utgår med 15 procent å summan av erlagda inträdesavgifter, inberäknat skatten; dock att för biografställning nöjesskatten utgår med 30 procent av nämnda summa,»

dels att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställes, att Kungl. Maj:t måtte pröva sådan ändring av reglerna för bidrag

från lotterimedelsfonden att bidrag kan lämnas till svensk, konstnärligt högstående film samt till svensk undervisnings-, dokumentär-, barn- och kortfilm och i sådant fall till nästa års riksdag föreslå sådan höjning av anslaget till lotterimedelsfonden, att bidrag till här angiven svensk filmproduktion kan utgå från och med budgetåret 1960/61.

Stockholm den 14 april 1959

Carl Christenson
i Malmö

Ebbe Rydén

Gunnar Helén

Arvid Nilsson
i Lönsboda

Olaus Nyberg

Martin Larsson

Olov Rylander

John R. Anderson

Folke Nihlfors

N. Stenberg

Bertil v. Friesen